

5.1 สรุป

ภาคกลาง เป็นภาคที่ผลิตปลาสดได้มากที่สุดในประเทศ ผลผลิตที่ได้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นทุกปี อันเนื่องมาจากการเพาะเลี้ยงที่เพิ่มสูงขึ้น และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติ ผลผลิตปลาสดจากการเพาะเลี้ยงที่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากความสำเร็จของกรมประมงในการผสมพันธุ์ปลาสดเทียมโดยการใช้ไฮโมนในปี 2509 และเผยแพร่ความรู้ถึงเอกชน ทำให้มีปริมาณพันธุ์ปลาสดที่เพาะได้พอเพียงกับความต้องการ ตลอดจนปลาสดเป็นปลาที่เลี้ยงง่ายโตเร็ว จึงเป็นที่นิยมเลี้ยงในหมู่เกษตรกร โดยที่ผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงของภาคกลางตั้งแต่ปี 2517-2525 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นคือ ผลผลิตได้เพิ่มจาก 878.5 เมตริกตันในปี 2517 เป็น 7032.24 เมตริกตันในปี 2525 ผลผลิตดังกล่าวเป็นผลผลิตที่เกิดจากการเลี้ยงปลาสดในบ่อในร่องสวน ในกระชังและในนาปลา กรุงเทพมหานคร เป็นจังหวัดที่มีผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงสูงสุดทุกปี นอกจากนี้ยังมีผลผลิตจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลาง โดยปลาสดที่จับได้ส่วนใหญ่มาจากแม่น้ำเจ้าพระยา ผลผลิตจากแหล่งน้ำธรรมชาติส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตที่เกิดจากการแพร่ขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตที่เกิดจากนโยบายของกรมประมงในการปล่อยพันธุ์ปลาลงตามแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลาง ผลผลิตปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลาง มีแนวโน้มลดลงจากข้อมูลตั้งแต่ปี 2517-2525 พบว่า ผลผลิตปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางลดลงจาก 1858.51 เมตริกตันในปี 2517 เป็น 220 เมตริกตันในปี 2525 ผลผลิตที่ได้จากผลผลิตของฟาร์มภาคกลางและผลผลิตปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางจะถูกนำไปใช้เพื่อการบริโภคภายในภาคกลางเองเป็นส่วนใหญ่ นอกเหนือจากนั้น เป็นอุปสงค์ที่เกิดจากภาคอื่น โดยอุปสงค์ปลาสดของภาคกลางในช่วงปี 2517-2525 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก 2200 เมตริกตันในปี 2517 เป็น 3454 เมตริกตันในปี 2525 และอุปสงค์ปลาสดของภาคอื่นในช่วงปีเดียวกันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก 537 เมตริกตันในปี 2517 เป็น 3798.24 เมตริกตันในปี 2525

เมื่อปริมาณการผลิตเพิ่มสูงขึ้น แต่ระดับราคาปลาสดที่เกษตรกรขายได้กลับมีแนวโน้มลดต่ำลงจากราคาโลกกรัมละ 17.99 บาทในปี 2517 เป็น 5.09 บาทต่อกิโลกรัมในปี 2525 นอกจากนี้ระดับราคายังมีการผันแปรขึ้นลงมากซึ่งสามารถดูได้จากระดับราคาปลาสดที่เกษตรกร

ขายได้ เป็นราย เดือนและรายปีที่สะพานปลากรุงเทพฯ ความไม่แน่นอนของระดับราคาปลาสวยงามนี้ เป็นผลจากการแข่งขันจากสินค้าสัตว์น้ำชนิดอื่นในบางฤดูกาล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะดูว่าการใช้มาตรการที่จะช่วยให้ราคามีเสถียรภาพจะดี หรือ เลวกว่าการปล่อยให้ราคาผันผวนขึ้นลงโดย เสรีด้วยมาตรการของรัฐบาลในการ เข้าแทรกแซง การดำเนินงานของกลไกราคาแล้วใครจะ เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการมีเสถียรภาพของระดับราคา

โดยการใช้วิธีการศึกษาของ Benton F. Massell ด้วยวิธีวิจัยทางปริมาณ โดยอาศัยพื้นฐานทาง เศรษฐศาสตร์มากำหนดรูปสมการ เศรษฐมิติของอุปสงค์ปลาสวยงามภาคกลาง อุปสงค์ปลาสวยงามภาคอื่น อุปทานปลาสวยงามของฟาร์มภาคกลาง และอุปทานปลาสวยงามจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลาง เพื่อที่จะหาค่าสัมประสิทธิ์ของระดับราคา รวมของอุปสงค์และอุปทานปลาสวยงามของภาคกลาง และค่าความแปรปรวนรวมของอุปสงค์และอุปทานปลาสวยงามของภาคกลาง ไปแทนค่าในสูตร เพื่อหาค่าที่ควร เป็นของผลได้รวมของผู้ผลิตหรือผู้บริโภค

ในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์และอุปทานของปลาสวยงาม โดยใช้ข้อมูลรายปี 2517-2525 ผลปรากฏดังนี้คือ

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ปลาสวยงามของภาคกลางมากที่สุดคือ ระดับราคาขายส่งข้าวสารชนิด 5 เปอร์เซ็นต์ โดยที่การเปลี่ยนแปลงในราคาขายส่งข้าวสารชนิด 5 เปอร์เซ็นต์ (P_{r2}) เปลี่ยนแปลงไป 1 บาทจะมีผลทำให้การบริโภคปลาสวยงามในภาคกลาง เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันเท่ากับ 6.096780 เมตริกตัน ส่วนปัจจัยสำคัญรองลงมาคือ ราคาขายส่งปลาสดคักตัน (P_{k4}) ราคาปลาสวยงามที่ประตู่ฟาร์ม (P_{t}) และรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัว (\bar{Y})
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ปลาสวยงามของภาคอื่นมากที่สุดคือ ระดับราคาขายส่งข้าวสารชนิด 100 เปอร์เซ็นต์ โดยที่การเปลี่ยนแปลงในราคาขายส่งข้าวสารชนิด 100 เปอร์เซ็นต์ เปลี่ยนแปลงไป 1 บาทจะมีผลทำให้ความต้องการบริโภคปลาสวยงามของคนภาคอื่น เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามเท่ากับ 2.909286 เมตริกตัน ส่วนปัจจัยสำคัญรองลงมาคือ รายได้ประชาชาติภาคอื่น ราคาขายส่งปลาสดคักตัน และราคาปลาสวยงามที่ประตู่ฟาร์ม
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปทานปลาสวยงามของฟาร์มภาคกลางมากที่สุดคือ พื้นที่การผลิตปลาสวยงามปีที่ผ่านมา (L_{t-1}) กล่าวคือ ถ้าพื้นที่การผลิตปลาสวยงามปีที่แล้ว เปลี่ยนแปลงไป 1 ไร่ จะทำให้อุปทานปลาสวยงามของฟาร์มภาคกลาง เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันเท่ากับ 3.281790 เมตริกตัน ส่วนปัจจัยที่สำคัญรองลงมาได้แก่ ราคาปลาสวยงามที่ประตู่ฟาร์มปีปัจจุบัน (P_{t}) และราคาพันธุ์ปลาสวยงามปีที่แล้ว ($P_{y_{t-1}}$)

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปทานปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางมากที่สุด คือ ราคาปลาสดที่ประจําฟาร์มของภาคกลาง (P_t) กล่าวคือ ถ้าราคาปลาสดที่ประจําฟาร์มของภาคกลางมีปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป 1 บาท จะทำให้อุปทานปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลางเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันเท่ากับ 323.702820 เมตริกตัน ส่วนปัจจัยสำคัญรองลงมาคือ ความจุของแหล่งน้ำธรรมชาติที่ผ่านมา (R_{t-1})

จากการแทนค่าผลที่ได้ลงในแบบจำลองของ Massell พบว่า เมื่อมีการใช้มาตรการที่จะทำให้ราคาปลาสดมีเสถียรภาพจะก่อให้เกิดผลได้แก่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยผู้ผลิตจะได้รับสวัสดิการเพิ่มเท่ากับ 3202.87 หน่วย และผู้บริโภคได้รับสวัสดิการเพิ่มเท่ากับ 2658.78 หน่วย ผลสุทธิสวัสดิการรวมของสังคมจะเพิ่มเท่ากับ 5861.65 หน่วย

เมื่อการศึกษาพบว่าการใช้มาตรการที่จะทำให้ราคาปลาสดมีเสถียรภาพราคาจะก่อให้เกิดผลดีแก่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้สวัสดิการรวมของสังคมเพิ่มมากขึ้นแล้วจึงเห็นควรเสนอให้มีการใช้มาตรการแทรกแซงราคาเพื่อทำให้ราคาปลาสดมีเสถียรภาพมากขึ้น มาตรการในการแทรกแซงราคาที่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ มักใช้มีอาทิเช่น การกำหนดราคาขึ้นสูง การประกันราคาขั้นต่ำ และโครงการเสถียรภาพราคา เช่น โครงการมูลภัณฑ์กันชน (buffer stock) และโครงการ buffer fund

การกำหนดราคาขึ้นสูง^{1/} นั้นเป็นการแทรกแซงราคาของรัฐบาลเพื่อไม่ให้สินค้ามีราคาสูงเกินไปโดยการกำหนดราคาขึ้นสูงไว้ ซึ่งมักจะนำมาใช้ในกรณีที่สินค้าและบริการเกิดการขาดแคลนอย่างมาก ราคาสินค้าต่าง ๆ จะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจนอาจกลายเป็นเงินเพื่ออย่างรุนแรง รัฐบาลมักจะกำหนดราคาในกรณีนี้ต่ำกว่าราคาที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน รัฐบาลจำเป็นต้องลดอุปสงค์ลงมาให้เท่ากับจำนวนอุปทาน ณ ระดับราคาที่ตั้งไว้ รัฐบาลมักใช้วิธีการปันส่วนโดยจ่ายคูปอง (coupons) สำหรับแต่ละคนเพื่อซื้อสินค้าอันจำกัคนั้น แต่ละคนจะซื้อเกินส่วนของตนตามสิทธิ์ไม่ได้แม้จะมีเงินซื้อมากมายก็ตาม ในกรณีที่อุปสงค์ไม่ลดลงตลอดหมด (black market) จะเกิดขึ้น

^{1/} สุรภักษ์ บุนนาค และวันรักษ์ มิ่งมณีนาถ, "เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (จุลภาค)", พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), 1:56-60.

การประกันราคาขั้นต้นนั้น เป็นการแทรกแซงราคาของรัฐบาล เมื่อราคาสินค้าตกต่ำ กระทบกระเทือนรายได้ของเกษตรกร การตั้งราคาสินค้าขั้นต้นนั้นมักตั้งราคาให้อยู่สูงกว่าระดับราคาคุณภาพ การตั้งราคาให้อยู่สูงกว่าราคาคุณภาพจะทำให้เกิดอุปทานส่วนเกิน (excess supply) อุปทานส่วนเกินนี้หากไม่ทำให้หมดไปราคาจะลดต่ำลงมาอีก ฉะนั้นเพื่อไม่ให้ราคา ลดต่ำกว่าราคาประกัน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำจัดอุปทานส่วนเกิน วิธีที่นิยมทำกันคือ รัฐบาลรับซื้ออุปทานส่วนเกินทั้งหมดตามราคาขั้นต้นที่ตั้งไว้ แต่การพยุงราคาโดยวิธีรับซื้อผลผลิตส่วนเกินนั้น รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองเงินงบประมาณอย่างมาก ดังนั้นรัฐบาลอาจใช้วิธีลดจำนวนผลผลิต ให้น้อยลง ซึ่งอาจใช้วิธีให้เงินอุดหนุนแก่เกษตรกรให้หันไปทำการผลิตอย่างอื่นแทน การลดจำนวน ผลผลิตให้น้อยลง เพื่อให้ปริมาณผลผลิต เท่ากับจำนวนที่มีผู้ต้องการซื้อ ณ ระดับราคาประกัน ส่วน รายได้ทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการลดปริมาณผลิตนั้นจะเพิ่มมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่น ของเส้นอุปสงค์ ถ้าอุปสงค์มีความยืดหยุ่นน้อย รายได้รวมของเกษตรกรจะเพิ่มขึ้นมาก แต่ถ้า อุปสงค์มีความยืดหยุ่นมาก รายได้รวมของเกษตรกรจะลดลง เมื่อลดปริมาณการผลิต อีกวิธีหนึ่ง ของการประกันราคาสินค้าเกษตรคือ การจ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้ผลิตโดยตรง กล่าวคือ แทนที่รัฐบาลจะรับซื้อสินค้า เกษตรกรส่วนเกินมาเก็บตุนไว้ในคลังสินค้า รัฐบาลกลับปล่อยให้สินค้า เกษตรกรทั้งหมดที่ผลิตได้ออกสู่ตลาดและ เกษตรกรจะขายผลผลิตได้ในราคาต่ำกว่าราคาขั้นต้นที่รัฐบาล กำหนดไว้ และรัฐจะจ่ายเงินชดเชยเท่ากับส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาดให้แก่ เกษตรกร

โครงการมูลภัณฑ์กันชนนั้น^{1/} เป็นโครงการที่รัฐหรือเจ้าของโครงการทำหน้าที่รับซื้อผลผลิต เข้าในคลัง เพื่อลดปริมาณอุปทานสินค้าในตลาด เพื่อพยุงราคาสินค้าให้สูงขึ้นในฤดูกาล ที่ผลิตผลล้นตลาดหรือ เมื่อราคาสินค้าตกต่ำกว่าขีดราคาขั้นต้นที่ตั้งไว้ (lower price limit) และทำหน้าที่เป็นผู้นำสินค้าในคลังออกขาย เพื่อเพิ่มอุปทานสินค้าในตลาด เป็นการทำให้ราคาสินค้า ลดลง เมื่อราคาสินค้าขึ้นสูงกว่าขีดราคาขั้นสูงที่ตั้งไว้ (upper price limit) โดยปกติรัฐหรือ เจ้าของโครงการจะกำหนดราคาขั้นสูงสุดและต่ำสุดของผลผลิตนั้นไว้และจะดำเนินการรับซื้อหรือ ขายเมื่อราคาสินค้าอยู่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าขีดราคาขั้นต้นและขั้นสูงที่กำหนดไว้ แต่ถ้าหากราคา ตลาดที่เป็นจริงตกอยู่ภายในช่วงราคาขั้นต้นและขั้นสูงซึ่งรัฐ เห็นว่าเป็นระดับราคาที่ยุติธรรมแล้ว รัฐหรือ เจ้าของโครงการไม่มีความจำเป็นต้องรับซื้อหรือจำหน่ายสินค้าในท้องตลาดแต่อย่างใด

^{1/} ทิพากรณ์ โลกาศึกษา, "ทฤษฎีราคาและการตลาดภาคเกษตรกรรม", อ่างแก้ว หน้า 256-263

หน่วยงานที่จะ เข้ามาคำ เนิบการในโครงการนี้อาจจะ เป็นหน่วยงาน เอกชนหรือหน่วย งานของรัฐบาลก็ได้ โครงการนี้เป็น เครื่องมือควบคุมหรือรักษา เสถียรภาพของราคาและปริมาณ ของผลผลิตให้อยู่ในช่วงที่สมดุลกับความต้องการของตลาด ในขณะที่เดียวกันก็ช่วย เหลือผู้ผลิตมิให้ ได้รับราคาจากการจำหน่ายผลผลิตของคนที่ในระดับที่ต่ำเกินไป เขต เมื่อเกิดภาวะผลผลิตล้นตลาด ในทำนองเดียวกันผู้บริ โภคภายในประเทศจะสามารถซื้อสินค้าบริโภคได้ในราคาที่ต่ำลงเกินไป เมื่อเกิดภาวะการผลิตตกต่ำ

สำหรับระดับราคาขั้นสูงและราคาขั้นต่ำนั้น เจ้าของโครงการจะกำหนดไว้ตายตัว ระยะเวลาหนึ่งแต่ละจะ เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามสภาวะความต้องการและการผลิต การคำนวณช่วง ราคาขั้นต่ำและราคาขั้นสูงนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เป็นธรรมทั้งแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค หมายความว่า ในระยะเวลาที่ราคาสินค้าตกต่ำ ราคาขั้นต่ำที่สถาบันรักษา เสถียรภาพราคาและตลาด กำหนดขึ้นนั้นจะต้องสูงกว่าต้นทุนการผลิต ในทำนองเดียวกัน ในระยะเวลาที่ราคาผลผลิตสูงขึ้น ราคาขั้นสูงที่กำหนดไว้จะต้องไม่สูง เกินขีดความสามารถของผู้บริโภคโดย เฉลี่ยที่จะจ่ายได้

ส่วนโครงการ buffer fund นั้นเป็นโครงการที่หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ เก็บภาษี จากผู้ผลิตถ้าเห็นว่าราคาสินค้าขั้นสูง เกินระดับสูงสุดที่กำหนดไว้ และจะให้ เงินอุดหนุนแก่ผู้ผลิต เมื่อราคาสินค้าต่ำกว่าระดับราคาขั้นต่ำสุดที่รัฐกำหนดไว้

ทั้งโครงการ buffer stock และโครงการ buffer fund ต่างมีข้อดีข้อ เสียของ เอง กล่าวคือ โครงการ buffer stock นั้นมีข้อดีในแง่ที่ว่ารัฐหรือเจ้าของโครงการได้ เข้าไปแทรกแซงการดำเนินงานของโครงการน้อยมาก คือเพียงทำหน้าที่ เหมือนกับ เป็นผู้ซื้อ หรือผู้ขายรายใหญ่คนหนึ่งในตลาดเท่านั้น อีกทั้งโครงการนี้ส่งเสริมให้ผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพ การผลิตสูงคงอยู่ในตลาดต่อไป ส่วนผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพต่ำก็จะต้องออกจากตลาดไป แต่ โครงการนี้ก็มีข้อ เสียคือ หากที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ เจ้าของโครงการจะตกลงกันได้ว่าระดับ ราคาไหนควรเป็นระดับราคาสูงสุด และระดับราคาไหนควรเป็นระดับราคาต่ำสุดที่เหมาะสมที่ จะเข้าไปขายหรือรับซื้อ นอกจากนี้สินค้าที่จะเก็บไว้ในคลังได้ จะต้อง เป็นสินค้าที่เน่าเปื่อยยาก การไปรับซื้อและเก็บสินค้าไว้ในคลังมากมักมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายสูง ยิ่งกว่านั้นรัฐยังต้องมีคลัง สินค้าที่ใหญ่พอสมควรในการเก็บรักษาสินค้า อีกประการหนึ่งเป็นการยากที่เจ้าของโครงการจะ ทำนายได้ถูกต้องว่า เมื่อไรควรจะทำกรกว้านซื้อสินค้าและเมื่อไรควรนำสินค้าออกขาย หากแนว ไน้มของราคาลดลงเรื่อย ๆ โครงการนี้จะ เป็นโครงการที่เสียค่าใช้จ่ายมาก เพราะต้องรับซื้อ สินค้าเก็บไว้ในคลังตลอดเวลา โครงการ buffer stock จะประสบความสำเร็จมากกว่า หากราคาสินค้ามีการผันแปรขึ้น ๆ ลง ๆ ภายในระดับที่สม เหตุผลระดับหนึ่ง

โครงการ buffer fund นั้นดีกว่าโครงการ buffer stock ตรงที่ว่าค่าใช้จ่าย
 ในโครงการ buffer fund นั้นค่อนข้างจะถูกกว่า ทั้งนี้เนื่องจากรัฐไม่ต้องเสียเงินงบประมาณ
 ไปสร้างคลังสินค้า แต่โครงการ buffer fund ก็มีข้อเสียหลายประการ อาทิเช่น หากราคา
 ผลผลิตสูงติดต่อกันหลายปีซึ่งตามหลักของโครงการนี้รัฐต้องเข้าไปเก็บภาษี ทำให้ดูเหมือนว่าการ
 ผลิตสินค้าชนิดที่ราคาสูงติดต่อกันหลายปีนี้ต้องถูกเก็บภาษีตลอดไป ในทำนองเดียวกันหากราคา
 สินค้าต่ำกว่าระดับค่าสุดที่รัฐกำหนดไว้ติดต่อกันหลายปีรัฐก็ต้องให้เงินอุดหนุนรำไป ซึ่งแปลว่ารัฐ
 ต้องมีเงินงบประมาณมากพอสมควรในการจ่ายเงินอุดหนุน นอกจากนี้แล้วโครงการนี้ไม่ได้ก่อให้เกิด
 เกิดเสถียรภาพในราคาสินค้าที่ผู้บริโภคจ่ายและปริมาณสินค้าที่ออกสู่ตลาด กล่าวคือ ราคาที่ผู้
 บริโภคจ่ายและปริมาณสินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดยังคงเท่ากับราคาและปริมาณเดิมก่อนที่จะมีการใช้
 โครงการนี้ โครงการนี้เพียงก่อให้เกิดเสถียรภาพในระดับราคาสำหรับผู้ผลิตได้รับเท่านั้น แม้ว่า
 โครงการทั้งสองจะมีส่วนทำให้ราคาสินค้าทางเกษตรมีเสถียรภาพมากขึ้น แต่โครงการทั้งสอง
 ไม่ได้ประกันว่ารายได้ของผู้ผลิตจะมีเสถียรภาพตามไปด้วย

จากมาตรการแทรกแซงราคาของรัฐบาลที่กล่าวมาแล้วจะขอ เสนอให้ใช้นโยบาย
 มุลกัณฑ์กันชนและการประกันราคาขั้นต่ำกับปลาสด

การใช้นโยบายมุลกัณฑ์กันชนกับปลาสดนั้น รัฐจะกำหนดราคาขั้นสูงและราคาขั้นต่ำ
 ที่รัฐจะเข้าไปขายหรือรับซื้อไว้ เมื่อราคาต่ำกว่าราคาขั้นต่ำที่กำหนดไว้ รัฐจะเข้าไปรับซื้อ
 ผลผลิตปลาสดเข้า เก็บไว้ในห้องเย็นในขณะที่มีอุปทานปลาสดในตลาดมีมาก เพื่อลดปริมาณ
 อุปทานปลาสดในตลาด รัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อรายใหญ่โดยจะรับซื้อผลผลิตตามราคาตลาดใน
 ขณะนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มอุปสงค์ปลาสดในตลาด เป็นการพยุงราคาปลาสดให้สูงขึ้น ในขณะที่
 ราคาตลาดสูงกว่าราคาขั้นสูงที่กำหนดไว้รัฐจะนำปลาสดในห้องเย็นออกขาย ในขณะที่มีอุปทาน
 ปลาสดในตลาดน้อยกว่าอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มอุปทานปลาสดในตลาด เป็นการ
 ทำให้ราคาปลาสดลดลง แต่ถ้าระดับราคาปลาสดตกอยู่ภายในช่วงราคาขั้นต่ำและราคา
 ขั้นสูงซึ่งรัฐเห็นว่า เป็นระดับที่เป็นธรรมแล้ว รัฐก็ไม่มีควมจำเป็นที่จะต้องรับซื้อหรือจำหน่าย
 ปลาสดในห้องตลาดแต่อย่างใด

การที่เสนอนโยบายมุลกัณฑ์กันชนกับปลาสดเพราะว่า นโยบายดังกล่าวเป็นเครื่อง
 มือควบคุมหรือรักษาเสถียรภาพของราคาและปริมาณของผลผลิตปลาสดให้อยู่ในช่วงสมดุลกับ
 ความต้องการของตลาด ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยเหลือผู้ผลิตปลาสดให้ได้รับราคาจากการจำหน่าย
 ผลผลิตของตนในระดับที่ไม่ต่ำเกินไปจนขาด เมื่อเกิดภาวะผลิตผลล้นตลาด ในทำนองเดียวกันผู้

บริโภคภายในประเทศจะสามารถซื้อปลาสดบริโภคได้ในราคาที่ต่ำลง เมื่อเกิดภาวะการผลิตตกต่ำ

ปัญหาที่ตามมาจากการใช้นโยบายผูกพันกันชนนี้ก็คือ ปลาสดส่วนที่รัฐรับซื้อไปจะต้องถูกเก็บในท้องเย็น เนื่องจากปลาสดเป็นสินค้าที่เน่าเปื่อยง่าย การเก็บในท้องเย็นเป็นการรักษาคุณภาพและความสดของเนื้อปลา ฉะนั้นการใช้นโยบายนี้มักจะมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายสูง เพราะส่วนหนึ่งต้องไปรับซื้อผลผลิตปลาสด อีกส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาและการดำเนินงานและหากราคาปลาสดมีแนวโน้มลดต่ำลงเรื่อย ๆ โครงการผูกพันกันชนจะเป็นโครงการที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากเพราะต้องรับซื้อปลาสดเก็บไว้ในท้องเย็นเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาคือรัฐต้องมีงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อใช้เป็นเงินทุนในการรับซื้อ และส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาและค่าใช้จ่ายในการสร้างท้องเย็น ตลอดจนต้องมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการ

ตามหลักการของการดำเนินนโยบายผูกพันกันชน เจ้าของโครงการจะนำผลผลิตที่รับซื้อไว้ในช่วงที่อุปทานมีมากออกขายในช่วงที่อุปทานขาดแคลน แต่สำหรับปลานั้นแม้จะเก็บรักษาไว้ในท้องเย็นได้แต่คงไม่สามารถเก็บไว้เป็นแรมเดือนหรือแรมปี เพราะจะทำให้คุณค่าทางอาหารและรสชาติเปลี่ยนไป ฉะนั้นหากราคาลดลงสูงขึ้นกว่าขีดราคาสูงสุดที่กำหนดไว้การจะเพิ่มอุปทานปลาสดจะเป็นปัญหา เพราะผู้บริโภคอาจจะไม่ถือว่าปลาแช่แข็งเป็นสินค้าชนิดเดียวกับปลาสด ทำให้การเพิ่มอุปทานเพื่อลดราคาเป็นไปได้ แต่จากสถิติราคาปลาสดในอดีต ราคาปลาสดมีแนวโน้มแต่จะลดลง ฉะนั้นโอกาสที่จะประสบปัญหาที่เพิ่งกล่าวมานี้คงจะมีน้อย แต่จะประสบปัญหาว่าหากราคาลดลงเรื่อย ๆ และเจ้าของโครงการต้องรับซื้อปลาเข้าไว้ในท้องเย็นเรื่อย ๆ จะเอาปลาที่รับซื้อไว้ไปทำอะไร เรื่องนี้ควรต้องมีการศึกษาตลาดเพื่อหาทางแปรรูปปลาสดเป็นปลาแห้งหรือรูปอื่นใด

มาตรการอีกอันหนึ่งที่รัฐจะทำได้ในการเสถียรภาพราคาปลาสดคือ การประกันราคาขั้นต่ำ จากการศึกษาทราบแล้วว่าราคาปลาสดมีแนวโน้มลดต่ำลง ฉะนั้นรัฐบาลจึงสมควรเข้ามาแทรกแซงด้านราคา โดยการกำหนดราคาให้สูงขึ้น การกำหนดราคารัฐบาลควรพิจารณาจากต้นทุนและราคาลดลงในขณะนั้นว่าต่ำเกินไปหรือไม่ โดยทั่วไปหากระดับราคาขณะนั้นต่ำ รัฐมักจะตั้งราคาที่สูงขึ้นกว่าราคาที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและผู้ผลิตดังนี้คือ

ในกรณีของผู้บริโภค ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ปลาสดต่ำกว่าราคาที่ประจําฟาร์มของภาคกลาง และภาคอื่นต่างก็มีความมากกว่าหนึ่งคือ เท่ากับ 1.2 และ 4.29 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าปลาสดไม่ใช่เป็นสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพของคนภาคกลางและภาคอื่นทั้งนี้เพราะค่าความยืดหยุ่นเกินกว่าหนึ่ง ถ้าสมมติให้ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ปลาสดภาคกลางและภาคอื่นยังคงเดิม การประกันราคาปลาสดให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคปลาสดลงมากในสัดส่วนที่มากกว่าสัดส่วนของราคาปลาที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าปลาสดมีสินค้าอื่นทดแทนได้มาก การตั้งราคาให้สูงขึ้นจะทำให้เกิดอุปทานส่วนเกิน อุปทานส่วนเกินนี้ถ้าหากไม่ทำให้หมดไปราคาจะลดต่ำลงมาอีก ฉะนั้นเพื่อไม่ให้ราคาปลาสดลดต่ำกว่าราคาประกัน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำจัดอุปทานส่วนเกิน โดยการรับซื้ออุปทานส่วนเกินทั้งหมดตามราคาขั้นต่ำที่ตั้งไว้ ฉะนั้นรัฐต้องมีงบประมาณมากพอที่จะใช้ดำเนินนโยบายดังกล่าว อันได้แก่เงินทุนในการรับซื้อปลาสด ค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาปลาสดไว้ในห้องเย็น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เป็นต้น

ถ้าต้องการให้เกิดอุปสงค์ที่มากขึ้นตามนโยบายด้านโภชนาการของรัฐนั้น จำเป็นที่จะต้องลดราคาปลาสดลงมา ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ปลาสดภาคกลางและภาคอื่นมีค่าเกินกว่าหนึ่ง การที่ระดับราคาปลาสดลดลงในระยะสั้นทำให้ผู้ผลิตขยายผลผลิตได้เพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้ผลิตสามารถสนองอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นได้ก็จะทำให้รายรับเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะว่ารายจ่ายของผู้บริโภคคือรายรับของผู้ผลิต แต่จากการศึกษาทราบแล้วว่าปลาสดมีราคาต่ำอยู่แล้ว การลดราคาลงมาโดยที่ผู้ผลิตไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตแล้วจะทำให้ผู้ผลิตเกิดการขาดทุนได้ ดังนั้นถ้ารัฐบาลต้องการเพิ่มโภชนาการแก่ประชาชนให้บริโภคสินค้าโปรตีนราคาถูก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการที่จะช่วยเหลือผู้ผลิตก็จำเป็นต้องจ่ายเงินชดเชยแก่ผู้ผลิต ถ้าการจ่ายเงินชดเชยไม่ได้ผลคือ จ่ายให้ผู้ผลิตต่ำกว่าที่ควรจะได้รับจริง ๆ ในระยะยาวผู้ผลิตจะปรับตัวโดยการลดการผลิตปลาสดลง เนื่องจากขายผลผลิตได้ราคาต่ำ

ในกรณีของผู้ผลิต ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานปลาสดจากฟาร์มภาคกลางและค่าความยืดหยุ่นของอุปทานปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติในภาคกลางต่อระดับราคาประจําฟาร์มในปีปัจจุบันมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 0.73 และ 3.74 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าอุปทานปลาสดจากแหล่งน้ำธรรมชาติสนองต่อราคาได้ดีกว่าอุปทานปลาสดจากฟาร์มภาคกลาง ทั้งนี้เพราะผลผลิตจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ชาวประมงสามารถจับขายได้โดยดูถึงราคาตลาดโดยไม่ต้องเสียเวลาในการเลี้ยงดู ส่วนอุปทานปลาสดจากฟาร์มภาคกลางมีค่าความยืดหยุ่นน้อย

กว่าหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสินค้าเกษตรกรที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัว เพื่อผลิตเพิ่มขึ้นเมื่อราคาสูงขึ้น ฉะนั้นการกำหนดราคาขั้นต่ำให้สูงกว่าราคาคุณภาพ จะทำให้ผู้ผลิตปลาสดของฟาร์มภาคกลางขยายการผลิตเพิ่มมากขึ้น ส่วนเนื้อหาของการดำเนินนโยบายประกันราคาขั้นต่ำคงเป็นเช่นเดียวกับโครงการมูลภัณฑักันชน กล่าวคือ จะประสบปัญหาด้านงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการและต้นทุนการเก็บรักษาความสดของปลาสด

ในเมื่อการทำให้ราคาปลาสดมีเสถียรภาพโดยใช้โครงการมูลภัณฑักันชนหรือการประกันราคาขั้นต้นนั้นประสบปัญหาหลายประการตามที่ได้กล่าวมาแล้ว รัฐบาลจึงควรมีมาตรการอื่น ๆ เสริม อาทิเช่น การควบคุมอุปทานปลาสดออกสู่ตลาด โดยการเลี้ยงรอรราคาหรือการจัดตั้งตลาดกลาง

การเลี้ยงรอรราคาปลาสดในบ่อเลี้ยงปลา คือ การให้ผู้ผลิตชะลอการจำหน่ายผลผลิตขณะที่ราคาต่ำ และเก็บผลผลิตไว้ขายตอนราคาสูง ปัญหาคือผู้ผลิตปลาสดอาจไม่มีเงินทุนในการเลี้ยงรอรราคา เมื่อปลาสดเติบโตจนได้ขนาดที่จะจับขายได้ ซึ่งรัฐบาลจะมีแหล่งเงินทุนให้ผู้ผลิตปลาสดกู้เลี้ยงรอรราคาในบ่อซึ่งรัฐหรือผู้ผลิตปลาสดจะต้องรู้ข่าวสารทางการตลาด ด้านราคาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรจะทราบถึงระยะเวลาการเลี้ยงปลาสด การให้อาหารที่จะทำให้มีการเจริญเติบโตสูงสุด

การใช้นโยบายควบคุมอุปทานปลาสดออกสู่ตลาด (control supply) โดยการจัดให้มีตลาดกลางซึ่งจะทำหน้าที่เป็นคนกลางรับซื้อผลผลิตปลาสดตามความต้องการของตลาดขณะนั้น โดยจะกำหนดโควตาให้ผู้ผลิตปลาสดนำผลผลิตของตนมาจำหน่ายในราคาประกันในแต่ละวัน นอกจากนี้รัฐอาจจะควบคุมปริมาณการผลิต และกำหนดเขตพื้นที่การผลิตปลาสดด้วย เพื่อมิให้อุปทานขยายตัวมากเกินไป และเพื่อสะดวกในการนำมาตรการนี้มาใช้โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการผลิตมาก การควบคุมการผลิตอาจให้ผู้ผลิตมาขึ้นทะเบียนไว้ที่ตลาดกลาง อาจบันทึกวันเริ่มต้นปล่อยปลาสด ปริมาณที่ปล่อย วันที่คาดว่าจะจับ และตลาดกลางจะประมาณถึงปริมาณที่คิดว่าจะจับได้ทำให้ทราบถึงอุปทานปลาสดล่วงหน้าได้ และประมาณถึงปริมาณที่คิดว่าจะจับได้ในแต่ละวัน

วิธีการทยอยนำผลผลิตปลาสดออกขายตามโควตาของตลาดกลาง จะทำให้ปลาสดจำหน่ายหมดได้เพราะปลาจะตื่นตกใจและจะเลิกกินอาหารหลังจากเวลาคือวัน ซึ่งในกรณีของบ่อปลาสดที่ใหญ่มาก การคือวันจับปลาสดควรทำเพียงบางส่วนของบ่อ ปลาสดจะได้ไม่ตกใจ และสามารถให้อาหารปลาได้ต่อการแก้ปัญหาในกรณีนี้อาจเลี้ยงปลาในบ่อที่เล็กลง

ปริมาณปลาที่เลี้ยงน้อยลงในแต่ละบ่อ เพื่อสะดวกในการนำผลผลิตออกขาย เนื่องจากปลาในแต่ละบ่อน้อยการตีอวนจึงทำให้จับปลาได้รวดเร็วและปลาหมกบ่อในระยะ เวลาอันสั้นทำให้ไม่ต้องกลัวเรื่องน้ำหนักปลาลด แต่ในกรณีของการจับปลาเป็นส่งตลาดผู้จับมักจะไม่ให้ผู้ผลิตให้อาหารปลา เพราะถ้าให้ขณะ เดินทางปลามักจะตายไม่สดพอ ทำให้ผิวปลาไม่สวยการจำหน่ายได้ราคาไม่ดี

นอกจากนี้รัฐบาลควรที่จะกำหนดขนาดมาตรฐานของ เข่งซึ่งปลา ทั้งนี้เพราะว่าเวลาจับปลาสวยขึ้นซึ่งใน เข่งน้ำจากตัวปลาและน้ำในบ่อจะทำให้ เข่งน้ำหนัก เพิ่มแต่พ่อค้ามักจะถือโอกาสหักค่า เข่งรวมน้ำแล้ว เกินน้ำหนักของ เข่งจริง ๆ ไปมาก ทำให้ผู้ผลิตปลาสวยต้องสูญเสีย น้ำหนักของปลาสวยในการชั่งปลาแต่ละครั้งไป เป็นจำนวนมิใช่น้อย ถ้าเป็นบ่อปลาขนาดใหญ่ มากปริมาณที่เลี้ยงมีมาก เมื่อพ่อค้ามาตีอวน การหักค่าน้ำของพ่อค้าจะทำให้ผู้ผลิตสูญเสียรายรับที่ หวังจะได้รับอีก เป็นจำนวนมาก ด้วยสาเหตุดังกล่าว เพื่อ เป็นการช่วยผู้ผลิตมิให้ถูก เอาไรด์ เอาเปรียบจากพ่อค้าผู้มาตีอวนจึงควรมีการกำหนดมาตรฐานของขนาด เข่งซึ่งปลาว่า เข่งขนาดใดจะ หักค่าน้ำ เป็นน้ำหนัก เท่าใดทั้งกรณีของปลา เป็นและปลาตาย ตลอดจนควรมีบทลงโทษพ่อค้าผู้ ผ่าสินที่ เวียนขาดพอ

5.2 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษานี้ไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนในการเก็บรักษา กล่าวคือ สมมติให้ต้นทุนการ เก็บรักษาเป็นศูนย์ แต่ในความเป็นจริง การสร้างห้องเย็นไว้ เก็บปลา นั้นมี ต้นทุนที่สูงมาก

2. จำนวนข้อมูลที่ใช้นั้นน้อยมากคือมีเพียง 9 ปี ทำให้ค่า degree of freedom ค่า มีผลทำให้ค่าการทดสอบทางสถิติ เช่น t-value และ f-value ของสัมประสิทธิ์ของตัวแปร อิสระต่าง ๆ มีนัยสำคัญทางสถิติต่ำด้วย แต่ก็เชื่อว่าถ้าจำนวนข้อมูลมากขึ้นค่าสัมประสิทธิ์ของ ตัวแปรอิสระต่าง ๆ เมื่อทดสอบแล้วอาจจะมียัยสำคัญทางสถิติที่สูงขึ้นด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษานี้ได้ เสนอให้ใช้มูลค่ากัมมันชนและการประกันราคาขั้นต่ำกับปลาสวยซึ่งวิธี การทั้งสองจะต้องใช้ห้อง เย็นในการรักษาคุณภาพความสดของ เนื้อปลาสวยจึงควรที่จะศึกษา เป็นกรณี เฉพาะต่อไปว่านโยบายที่เสนอดังกล่าวคุ้มค่างับการลงทุนไหม ต้นทุนของการสร้าง

ห้องเย็น ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงเพียงใด และควรศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการเสริมอื่น ๆ ที่เสนอมา เช่น การเลี้ยงรอรราคา และการควบคุมอุณหภูมิตามปลาสวายออกสู่ตลาด ว่ามาตรการไหนจะให้ผลดีกว่ากันและเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดในทางปฏิบัติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย